

SIDA

Jigitigebana

Berehimā Wulale

Segu

1992

Nin gafe in dilanna ka jɛ ni USAID
ka demɛ ye.

Les fonds pour le tirage de la
version préliminaire de ce document
étaient fournis par:

Project ABEL/MEN-USAID

Bamako, 1992

Responsable d'Édition:

John P. Hutchison

SIDA

Jigitigɛbana

Banabagato jigi ye furakɛla ye.
Furakɛla yere jigi ye fura ye. N'a fɔra ko
fura tɛ bana min na furakɛla kɔnɔ bɛ gan.
Banabagato yere jigi bɛ kari. Jigitigɛ yere
bɛ mɔgo faga. O tuma na, an bɛ se k'a fɔ
Sida ma ko "Jigitigɛbana".

I Bana in sɔɔcogo

A sidɔnbagaw ka fɔli la, sɔɔcogo
damado de bɛ bana in na.

1. *Tulonke sira kan.*

Ne delila k'a fɔ ko mɔgow bɛ kuma
caman kɛ neni ye sisan k'a sɔɔ o tun tɛ
neni ye fɔɔ. Jadɔya tun tɛ neni ye fɔɔ.

Jado tun ye mogo ye min ka baara tun bennen be ka t'i da mogow ƚε, n'u sera a ma, ka bin u kan k'u bolofenw mine u la ka soro ka tunun. Jado ka baara tun y'o ye.

Bi, n'i y'a men ko jado, tulongela ni kakala ko don. Diine sira kan, dow ko ƚεneyakela. Tulongela ni kakala bee be mogo kelen kofa. Kaari ye tulongela ye walima kakala don, a bee ye kelen ye. Bana in be se ka soro tulonge senfe. Ni ce ni muso kafora, ni bana in be u do la kelen na, o be se ka ke sababu ye k'a lase a kafogon ma.

2. Jolidi sira kan.

Dogotorsow la, mogow joli be di ƚogon ma. Joli min be di banabagato ma,

ni bana in kise b'o joli la, banabagato be se ka bana in soro.

3. Sogoli sira kan.

Bana in be se ka soro sogolibine fe. Sisan ni dogotoro ye mogo do sogo, n'a sorola bana in b'a tigi la, ni dogotoro y'o bigne kelen ke ka mogo were sogo, bana in be se ka se mogo filanan sogolen in ma nin cogo in na.

4. Halakilenya sira kan.

Halakilenya ye mun ye?

E mogo min, Ala m'i da k'i ke min ye, n'i ko i b'i yere k'o ye, halakilenya be teme o kan?

Ce k'a yere ke muso ye, walima baara were si ma ye e ce min na, fo ka kafo i ceƚogonw fe. Ne ma togo were si soro

nin tigilamogow la ni mogow halakilenw
 တေ. E k'a laje bani! Yoro yere min n'i b'i
 nisondiya yen, o yoro ye nisondiyayoro
 ye wa?

Fen konnen bo yoro, hali a togo yere
 menni man di tulo la, n'o kere)e
 nisondiyayoro ye, i mana fen o fen soro o
 la, o man kan ka bala i la. An ka barika da
 Ala ye, ka jininikelaw walejuman don
 Bana do tun be yan ko nson; o tun ye
 banajuguba ye de!

Bana in togo fengekan tun ye dow fe
 ko denbanuman. N'a tun komenna fan o
 fan fe, o fan tun be ke yoro konnen ye,
 Ala n'a nesiranya fe. Bee tun be jore sabu
 denmisen fara mogokoroba kan, a tun be
 bee mine. A tun te mogow mine sipe fila.
 Nka n'a tun y'i soro, i tun be bo a la ka

bala i yere la, ka bala mogow la. Hali n'i
 tun bora a la, a tun be fipe bila i la. A ye
 mogow caman je tije. Fo ka taa i sa koni,
 a no tun te ban i jeda la. N ko a mogow
 kelen kelen b'an ce la hali sisan. Dow
 jeda jogijogilen don. Nson ka baara
 don.

Nson tununna bi pewu. A te dipe fan
 si fe. Bana were tun be yan min tun ye
 mogow jorenanko ye kosebe. Bana in tun
 ye baganbana ye. A tun be misiw mine.
 A tun be wele ko nboyi. A ka tije ni
 bonya fe, mogow tun ko a ma ko
 berebila.

Berebila yere tun don koyi sabu n'a
 tun donna sinsan na, n'a tun m'a ci, a tun
 te bo k'a to sebe to. Berebila, hali n'a ma
 ban pewu, a nogyalen be kosebe dipe

6. Bana in n'an ka jamana.

A jirala k'a fo bana in be Mali kono.

Segesegeli do y'a tijetigiya ko muso minnu kelen be k'u yere bila tulonke sira kan, n'i y'o musow kemesigi ke, i b'a soro kulu o kulu la, muso 44 be yen, jigitigebana in kise be minnu farisogo ၂၈၆. O tuma na, a be se ka fo ko bana in be an fe yan. Dow yere tora a la kaban.

II Yeretanga

Bana o bana, n'o sorocogo donna, o bana fengecogo yere ka kan ka don.

Be benna a kan (ka) tulonke te sebeko ye. Ni denmisennamogo min y'i ci ke a ye, mogow jigi be tige i ka hadamadenya ၂၈၇ taakun cogoya la.

Mogkoroba min mana a ke i taabolo ye, i ka ko be fegenyha hadamadenw bolo. I te bonya soro i ni min ka kan.

Kakalaya be banajugu caman lase mogoma.

- konodimijuguw be soro a fe;

- damajalan, ni dow k'a ma ko dugumamura, o be soro a fe; ka fara nin banasidonbali min wulilen be sisan kan.

Damajalan yere be mogow farakun bo tulonke la. N'a y'i soro, ko cejugu dan don. I kasa be goya bakoron ta ye, wa i te saniya fo ka taa i keneya. Damajalan man ji. A be se ka ke mogow sababu ye. Bana furantan in dun?

Jon delila ka bana ye ko fura te min na? Wa ni min ma deli k'a ye, a nana

koyi! Fura kana y'a la, o ka ke tije ye;
kumbencogo t'a la, o ye nkalon ye.

Sanni nininikelaw ka je soro ko la,
mogoo t'o waati don, a y'a to an k'an yere
tanga. Bae y'a don koni ka di o folen ye.

Minnu te se ka tulonke ye fiyewu k'o
to yen, olu be se ka fugula nafama ke u
taamanogon ye. Sogolibijeko ni jolita ye
dogotorow ka baara ye. Ne koni ye min
don nin ko in na; i fugula nafama o, i fen
were o, nin bae ye farati ye.

Fura min be yen n'o te mogoo soso
fiyewu, o ye kakalaya yeli ye k'a to yen.

"Sanyerema ka fisa wamine ye."

Muso be minnu fe, a' y'a laje doonin.
Jarabi ka koroo a tigi ye, o ye tije ye; nka

n'i y'a men ko dije ka di, i yere b'a la de,
nin kuma in yere te kuma kura ye han!

Tulonkela koni ye tulonkela de ye, n'o
te, i be muso dow kanu i yere furumusoo
ka ni minnu ye ka taa ka segin. O tuma
na, n'i y'a bila i kunkolo la ko muso bae
dama ka kan; ko tulonke be se ka kunko
se i ma min n'i bolo fen tijeni te kelen ye
fiyewu, a dow la, i be hakili soroo ka
manamanako dow ye k'olu to yen.

Ni dogotorow y'u ka baaraw ke a
kecogo la, joli si kana di mogoo were ma
n'a ma segesege; mogoo fila kana sogoo ni
bije kelen ye.

Ni ninnu farala mogoo ka yerelakana
kan, a ka ca a la bana in te kene soroo.

Ne ye fura minnu soro bana in na, olu file ninnu ye:

N'i ye lido kelen san, surafana mana dun, i n'i muso n'i denw b'a sigi k'o bo. Ni sunogo y'a minε, a' b'a' ka da tugu k'a' da ka sunogo. Natobila na wuli o la joona darakako la, e yere na kisi bolon toro ma.

Bamananw b'a fo donkili la:

Son be mogo la, son be yaalala la,

Son te mogo la, son be yaalala la.

Yaala man ni.

I be wari min ta ka bila i kun, ka taa o ke ka kunko se i yere ma, o wari don nserebara numan kelen na walima sogo la, ka na n'o ye so. N'i n'i ka denbaya y'o dun, beε nison na diya. Hali ni mogo ma

fεn fo i ye, e dutigi n'a don ko i ye walejuman ke. Ni muso kasadiman do temena i kerεε, n'o nege y'i minε, kana tugu a nofε de! Kεmε fila jini i ka taa wusulan ni gongomugu san ka na olu di i ta ma. N'a y'o ke a yere la, a kasa na diya.

Miiri be mogo bila fεn caman na de! N'o te, an be ko dow ke, kun si te olu keli la. Do ye nin wale in lakali ne jε na. Ko in kera Buwake.

Nin ce in n'a muso wulila ka taa tukoro, k'u be taa fεn jini. U selen u taayoro la, u y'u ce siri baara fe o kera cesiri dan ye. Beε y'a don ko kiseya te Mali den ni mogo ce. Ce be baara ke cogo min, muso yere b'a ke ten. U nana fεn soro, ka yiriwa fo ka ke gun ye yen.

Soro nana se yoro do la, a ma kun ce la. A ye manamanakow keli damine.

O y'a soro, Buwake yen, Mali mogo do sigilen tun be yen. Baara were si tun te ale la fo ka ce w ni musow ne jira, k'o wari mine ka bila a kun. Sow b'a fe a kama. Su mana ko kaban, musow be kulutige ka jigin yoro in na. Min mana se, o be don so do kono k'a sigi yen.

Yeelenko tun t'a je la sabu muso minnu tun be yoro in matarafa a caman tun ye muso cetigiw ye. Muso in nana somi ko a ce donnen be tulonge la. A y'a seko bee ke walasa ka ce bila sira puman kan; a ma se ka je. Muso in ma segen, a ma koroto.

Ko in taara se yoro do la, ni ce y'a bolo bo surafana na yoro min, a b'a ka

mobili ta o yoro bee ka taa dugu kono, wa a te segin Ala here la.

Muso y'a kungotaabolo ye lama. A ye ce dodo fo k'a taayoro don k'o lasa. O kelen, don do la, a y'i laben ka taa se sotigi in ma. A ko a ma: "Kaari, Ala sago, i sago. Ne nana i yoro bi. Anw de ye kelen ye sabu an bee bora Mali la, hali n' an te dugu kelen ye"

"Ne ni n ce nana fen jini, fen b'a san tan ni fila kan bi. Ala hinena an na. An ye do soro. Nka a be waati'damado bo sisan, ne ka gatigike donnen be ko do la, o kelen be ka ne kono gan kosebe. A te fosi kalama so kono bilen. O temenen ko, tipeni b'a la ka don an kun kosebe. Ne koni bolila fo n be jini ka segen. A bolo mana bo dumuni na yoro min, o y'a soro

a ye bolon mine. Segintuma si t'a la. Ne y'a dodo, k'a ye a be na e fe yan. O tuma na i be ၂၉ n ma, ka fara n kan walasa n ka segen kana na ke fu ye. N nakun tun ye nin ye i fe yan bi."

Sotigi ye muso jininka a ce togo la. O y'o fo a ye. Sotigi tilala ka muso jininka n'a sorola a be se ka se ale fe yan su in na.

Muso ko a be se.

Sotigi k'a ma: "N'i be na, i b'i laben musoya laben na, k'i demedeme ka se yan. N te do were don koni; e ta fan na bo a la. I hakili sigi i k'an file."

Muso seginna so. A y'a ke i n'a fo fosi ma ke. Kabini lansara, a ye koli ni munni damine. Fitiri selila tuma min, a y'a jini a

ce fe ko a be taa jibaato do fo ka na sisan. Ce ko a ka taa. A ye dumuniko bee laben ka tila tuma min, a sorola k'a laben, ka bo ka sin ce ka yoro ma. A selen, sotigi ye, so do jira a la; a donna o konon k'i sigi yen..

Sooni, a ce nana mobili jo ka bo. A ni sotigi ye jogon fo ka tila tuma min, a ye jininkali ke ni juman be yen bi.

Sotigi ko ale kelen be ka do kerengeren ka bila a ၂၉, ko nka fo a yere ၂၉. A bilala a ၂၉ ka sin ce yere muso be so min konon ma. U selen da la, a ko a ma: "Don yan." Ce y'i kulu ka jigin a muso fe so konon k'a soron a t'a don

A nun don muso kasa la yoro min, a kera i n'a fo fa ka wuli a la. A sinna ka

kaba ten. A ko muso ma: "Nin ye e si၂e
fofo ye yan de?"

Muso y'a kan jigin a kono ka soro k'a
jaabi.

U ye foli damine nka o ma laban. U y'
u manto jagon na o yoro bee. Ce tilala a
dalakuma bee la. I b'a fo a ka fen donnen
korote.

U tilala tuma min, ce y'a bolo don a
kun ka ba kelen biye kelen foosi k'o da
muso tegera, k'a fo k'a geyaya a ma, a k'a
jija cogo bee la k'a kunben nin so kelen in
kono sini su.

Muso y'a fo a ye ko ni Ala sonna, a be
na. U ye nin bee ke, ce ma se ka muso
kan don fiyewu.

U bora so kono ka na da la. Ce donna
mobili kono k'a sigi. Muso gerala a la k'a
jini a fe a k'a lase u ka so masurunna. Ce
ye da yele a ye; a donna k'a sigi. Ce ye
mobili wuli. Muso y'a taafan jira a la. U
sera u ka bolon ma tuma min, ce ko a be
yen fiyeku. Muso y'a fo a ye a ka don
bolon fe. U y'u digi fo ka taa surunya so
la. Muso ko a ma o yoro la, ale sera
kaban. A y'a bolo sin da ma. O yoro bee,
ce jigi tigera. A sinna da ma ka mobili jo.
A ye yeelen mene. Muso yere ye fini bo a
kun na. Ce y'a jeda ye yoro min, o y'a
kun suuli.

Muso ko a ma a ka sabali, a ka bo u ka
taa so kono.

Ce y'a fo a ye ale te se ka don so
kono bilen. Muso y'a fo a ye ale t'a lebu;

o ye yeere lebu ye. Bi m'a to ale y'a
 taayoro don, ale tun be se ka taa mankan
 wuli yen; nka ale m'o ke sabu o be ye
 yeere lebu ye. O tuma na, a b'a jini ce fe,
 a ka bo ka don so kono. Ale koni t'a fe
 hali mogow ka somi ko in na sanko k'a
 men u tulo la. Ce ko a ma o yoro la:
 "Kaari, aa! I ye n soro bi. Ne be san wa,
 n be dugu wa, n te fosi don a la. Ne be
 nin koyi bila minen o minen kono, n t'a
 don."

Muso ko a ma nin be ye kuma caman
 ye. A k'a ke Ala n'a fa n'a ba kama, a ka
 na u ka don so kono.

Ce bora mobili kono k'o da sogo. U
 donna so kono. Ce y'i sigi dalan kan.
 Muso gere la a la ka taa i sigi a kere fe.

U ye waati ke sigili la tuma min,
 muso ko ce ma: "I be yafa n ma. N'i y'a
 ye ne ye nin ke ...". O yoro be, ce ye
 kuma ta a da. O ko: "Kana fosi fo. N be
 min fo i ye, o ye k'a damine bi la, ne ye
 tulonge haramu. I tana a men i tulo la
 bilen fiyewu ko ne ye muso were kanu.
 Ni Ala b'o se n ma, a k'o ke n ye saya ye.
 N y'o jini Masa in fe bi."

Muso ko a ma: "E ye fen min ce ye,
 ne yeere y'o muso ye. Ne te e lebu fo n ka
 sa. N'i ye kuma in men da were la, kana
 jininkali ke. Sin i ka na n furu sa sabu
 fobaga were t'a la ne ko. A ma ke mogow
 je na an mogow fila ko. Nin to i kono i n'a
 fo kilisikan.

An mogow fila de bora fadenw ce la ko
 an be na fen jini. Ala y'an jenafile. Ni

kelen filila, kelen ka kan k'o bila sira. Ne y'a dabo nin de kama. Halibi, e ka yafa ne ma. Ne t'i mine ni nin ye fiyewu."

Ce ko a ma: "N yafara i ma. I ma koguju ke koyi. N'e sababu te, ne te bo nin fili in na koyi! An k'an ce siri halibi."

Kabini nin wale in temena ce n'a muso ce, ၂၉ fila si ma ce in ye kenema su fe, saafu selilen ko. U ka soro yiriwara ka teme korolen kan.

Nin ce in n'a muso ka nin wale in ka kan ka ce ni muso bee son hakili la. A bee de be nin cogo in na.

Muso b'a yere ၂၉, ce fana be se k'a to a muso be file muso tow fileto fe. Kun si te manamanako la. Wale min b'an bila manamanako la, ၂၉ ka miiri dama de don

koyi! I ၂၉ mana miiri ka muso bila yoro min, a kewale n'a cogoya bee be se o yoro la. N'o te fen in bee ye numumusokelen ka daga dalen ye. A' ye hake to, kuma n'a temesira don.

A' y'a to an k'an yere tanga.

Berehima Wulale

Segu, Desanburukalo tile 23 san 1991